

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

создается необходимая инфраструктура, современное развитие инфраструктуры, а также предусматривается расширение различных отраслей туризма.

Ключевые слова: экономические реформы, туристическая деятельность, нефтяная стратегия, туристическая инфраструктура, Государственные программы.

SUMMARY

Author of the article notes that after independence the Republic of Azerbaijan has been identified a key strategic objective of the country - the definition of the effective use of progressive forms of directions by decision of the many socio - economic problems facing the country in the transition to a market economy.

It should be noted that the development of tourism plays an important role in improving the living standards of the population and helps to strengthen the economic ties.

Thus, for the development of tourism, a draft of a new state program is prepared. In this program the necessary infrastructure, advanced infrastructure are created for tourism, and also the expansion of various sectors of tourism are provided.

Keywords: economic reforms, tourism activities, the oil strategy, tourist infrastructure, government programs.

РЕФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОЦЕСІВ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

Михайлишин Л.І., канд. екон. наук, Івано-Франківський інститут менеджменту, Тернопільський Національний економічний університет

Постановка проблеми. Нагальна необхідність прискорення економічного зростання та забезпечення високих соціальних стандартів в Україні більшою мірою залежать від бюджетно-податкової політики, яка регламентована низкою нормативно-правових актів. Останні зміни положень Податкового і Митного Кодексів, що пройшли за ініціативою Уряду, як і реформи в сфері захисту національних товаровиробників, стали предметом численних дискусій в засобах масової інформації щодо їх впливу на розвиток вітчизняної економіки (особливо малого та середнього підприємництва) та інтеграційні перспективи України до ЄС. В таких умовах питання оцінки ефективності фіскальних реформ та розробка наукових концепцій в сфері реформування окремих елементів фіскальної політики набувають особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фундаментальні основи теорії і практики фіскальної політики були закладені у працях А. Вагнера, Дж. М. Кейнса, А. Лаффера, Д. Рікардо, А. Сміта, Дж. Стігліца та ін. Сучасні наукові дослідження, щодо ефективності системи оподаткування представлені доробками зарубіжних вчених Ф. Велейоза, Дж. Вогета, Р. Б. Девайса, К. Петерса, В. Танзі, Е. К. Хайсса, Ф. Хейнемана, П. Шварца та вітчизняних дослідників В. Л. Андрушенка, О. Д. Василика, В. П. Вишневського, О. М. Десятюка, А. І. Крисоватого, І. О. Лютого, П. В. Мельника, Н. С. Педченка, А. М. Соколовського, Л. Л. Тарангула, В. М. Федосова, С. І. Юрія та ін. Разом з тим, реформування фіскальної політики та нагальні потреби пошуку шляхів поліпшення інтеграційних процесів України до ЄС потребують подальших досліджень.

Метою статті є аналіз впливу діючих положень фіскальної політики на процеси інтеграції України до ЄС та розробка пропозицій щодо реформування податкового законодавства.

Виклад основного матеріалу. Реформування фіскальної політики зовнішньоекономічної діяльності на рівні держави здійснюється в одній із двох загальних форм – «економічний протекціонізм» і «економічний лібералізм».

Протекціонізм як державна політика захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції. Лібералізм - зовнішньоторговельна політика розширення свободи економічних дій та зняття обмежень на діяльність у сфері міжнародної торгівлі для національних суб'єктів господарювання, а також спрощення доступу на внутрішній ринок для зарубіжних суб'єктів. Характерною ознакою відповідних форм зовнішньоекономічної політики є не лише протилежність позицій, щодо імпортованих товарів, а й «полярність» в сфері формування економічної інтеграції, при чому кожен наступний крок, до тієї чи іншої форми, зумовлює посилення чи послаблення цих процесів (рис. 1).

Характеристика впливу кроків на інтеграцію:

- 4 – відсутність будь-яких міждержавних відносин;
- 3 – встановлення двосторонніх міждержавних відносин (виключно на рівні уряду), щодо купівлі чи збуту окремих товарів стратегічного значення;
- 2 – Зародження зовнішньої торгівлі в режимі жорсткого адміністративного і фіскального контролю;
- 1 – Зародження зовнішньої торгівлі в режимі фіскального контролю;
- + 1 – Зона преференційної торгівлі;
- + 2 – Зона (асоціація) вільної торгівлі;
- + 3 – Митний союз;
- + 4 – Спільний ринок; Економічний союз.

Рис. 1. Вплив форм зовнішньоекономічної політики на економічну інтеграцію держави.

Відповідно до Указу президента України «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 р. № 615/98, стратегічним прагненням України є повноправне її членство серед країн учасниць [7]. Однак нестабільність фіскального законодавства щодо імпорту в рамках СОТ та висока ймовірність укладання угоди про митний союз з країнами СНД зумовлюють «недосяжність» відповідної стратегії у кілька найближчих років.

Ухвалені зміни є наслідком негативних тенденцій в сфері здійснення зовнішньоекономічної діяльності, про що свідчить від'ємне сальдо платіжного бансу в посткризовому періоді (рис. 2).

Представлені дані демонструють зростання експорту українських товарів в 2011 році на 33% з відповідним показником 2010 року, водночас, простежується і стрімке зростання імпорту, на 36% за відповідний період. Варто зауважити, що такі тенденції збереглися і в 2012 році [1]. Стабільність негативної динаміки сальдо платіжного балансу вимагає постійного забезпечення валютних надходжень для фінансування утвореного дефіциту. В Україні така політика, в попередні роки, забезпечувалась шляхом циклічної девальвації національної

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

грошової одиниці, яка в свою чергу відзначилась короткотерміновим ефектом і негативним впливом на купівельну спроможність населення внаслідок здороження імпорту.

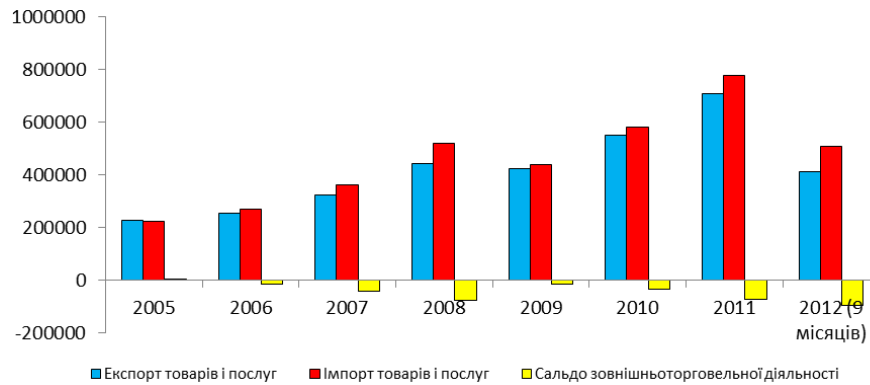

Рис. 2. Динаміка обсягу експортно-імпортних операцій в Україні 2005-2011 р.р.

Іншою альтернативою державного регулювання від'ємного сальдо платіжного балансу може виступити встановлення фіскальних платежів протекціоніського характеру, що знайшли своє втілення в ухвалених змінах до митного законодавства. Вітчизняна практика формування системи оподаткування ЗЕД базується на відповідних нормативно-правових актах, згідно яких при переміщенні через митний кордон України товарів та інших предметів справляються відповідні фіскальні платежі, а саме: мито, податок на додану вартість, акцизний податок, збір, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України [4, 5]. Акумуляція лише прямих платежів (мита і збору, що справляється у пунктах пропуску через державний кордон України) дала можливість у 2011 році залучити до державного бюджету значну суму 11,8 млрд. грн., що на 2,7 млрд. грн., або на 29,8 %, більше відповідного показника минулого року [2].

Порівняно з аналогічним періодом попереднього року структура податків на міжнародну торгівлю зазнала певних змін, а саме: частка надходжень ввізного мита збільшилася на 7,9%; частка надходжень вивізного мита зменшилася на 5,4%; частка інших надходжень від зовнішньоекономічної діяльності скоротилася до 0 % через віднесення коштів за вчинення консульських дій до категорії адміністративних зборів і платежів [2]. У загальному вигляді це представлено на рис. 3.

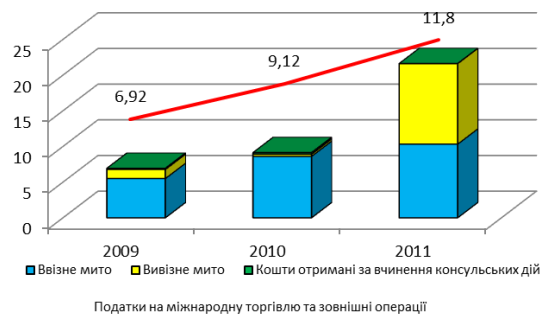
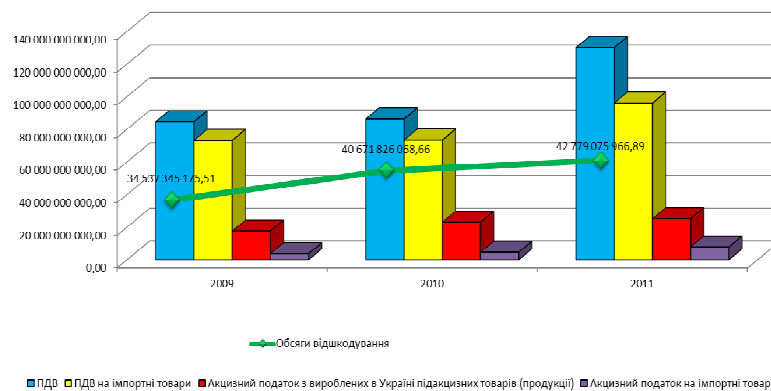

Рис. 3. Структура надходжень від податків на міжнародну торгівлю в Україні за 2009-2011 р.р.

Основним чинником виконання плану надходжень з податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції стало зростання обсягів надходжень від мита на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них, що у 2011 році збільшилися на 0,8 млрд. грн., або на 62,2 % порівняно з попереднім роком.

З іншої сторони, на функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, не меншим впливом відзначилися і непрямі податкові платежі, якими обкладалися різні імпортовані товари рис. 4.

Розраховано автором на основі звітних даних Державної казначейської служби України

Рис. 4. Динаміка впливу непрямих податків на доходи бюджету України в 2009-2011 р.р.

Загалом, у 2011 році до державного бюджету надійшло 130,1 млрд. грн. податку на додану вартість, що на 43,8 млрд. грн., або на 50,7 %, більше відповідного показника попереднього року. При цьому більш як на 6 млрд. грн. перевиконано показник надходжень податку з ввезених на територію України товарів, що на 6,9 % більше запланованого. Також у 2011 році з бюджету було відшкодовано 42,8 млрд.

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

грн., що на 2,1 млрд. грн., або на 5,1%, більше за відповідний показник 2010 року. В цілому частка надходжень ПДВ з везених в Україну товарів становила 73,8% загальних акцизних надходжень проти 84,9% у 2010 році.

У цілому, після серпня 2010 року, коли було проведено зарахування обсягу прострочених сум бюджетного відшкодування ПДВ шляхом випуску облігацій внутрішньої державної позики суттєво зросли обсяги щомісячного відшкодування податку з бюджету: Якщо за перші 7 місяців 2010 року середньомісячна сума відшкодування становила 1,4 млрд. грн., то починаючи з серпня 2010 року цей показник збільшився майже у 2,5 рази - до 3,4 млрд. грн.

Надходження акцизного податку у 2011 році становило 33,0 млрд. грн., що на 5,4 млрд. грн., або на 19,5 % більше відповідного показника минулого року. Частка надходжень акцизного податку з везених в Україну товарів становила 23,7 % «загальних акцизних» надходжень проти 16,7 % у 2010 році.

Підсумовуючи приведені показники, варто зосередити увагу на тому, що підвищення фіскального навантаження на імпорту, при значній його частці в внутрішньому товарообороті вітчизняної економіки в кінцевому результаті «відіб'ється» на громадянах держави, внутрішніх споживачах, підтвердженням чого виступає механізм розрахунку фіскальних платежів (табл.1).

За допомогою приведених розрахунків можна легко розкрити зміст кожного із фіскальних платежів в цільовій сфері його використання і впливом на формування ціни відповідного товару. Мито, як фіскальний платіж, встановлюється для товарів, що переміщуються через митний кордон держави. Під час продажу такого товару його сума включається до ціни і фактично сплачується споживачем. Економічною ціллю мита є те, що своїм обсягом воно повинно підвищити ціну імпортованого товару за рахунок чого переорієнтувати потенційний внутрішній попит на національний продукт. Така «гуманна» місія, як правило, є виправданою в умовах розвитку вітчизняного виробництва, але при його дефіциті характеризується зворотнім впливом на купівельну спроможність внутрішнього попиту, і споживач відмовляється від поточного товару, чи скорочує споживання інших товарів.

Таблиця 1.

Механізм розрахунку фіскальних платежів на імпортовані товари в Україні.

	Адвалор на	Специфічна	Комбінована	Загальна
Мито	$C_{\text{м}} = (F \cdot M) \cdot K$	$C_{\text{м}} = M \cdot K \cdot L \cdot K_1$	$C_{\text{м}} = C_{\text{м}} \cdot \text{якщо } C_{\text{м}} \geq C_{\text{м}}$ або $C_{\text{м}} = C_{\text{м}} \cdot \text{якщо } C_{\text{м}} < C_{\text{м}}$	
Акцизний податок	$C_{\text{а}} = F \cdot A \cdot A$	$C_{\text{а}} = F \cdot M \cdot A$	1. Визначення суми акцизних податкових зобов'язань за різними видами ставок: $PBA_{\text{акциз}} = C_{\text{акциз}} + C_{\text{акциз}}$ 2. Визначення розміру акцизного податку шляхом встановлення рівності між сумою акцизних податкових зобов'язань за різними видами ставок і мінімального акцизного податкового зобов'язання, встановленого законодавством на 1000 штук товару: $PBA = C_{\text{акциз}} + C_{\text{акциз}}$, якщо $C_{\text{акциз}} + C_{\text{акциз}} > (M \cdot K \cdot K + 1000)$ $PBA = (M \cdot K \cdot K + 1000)$, якщо $C_{\text{акциз}} + C_{\text{акциз}} < (M \cdot K \cdot K + 1000)$	
ПДВ				$C_{\text{пдв}} = \frac{(F + C_{\text{м}} + C_{\text{а}}) \cdot P}{100}$
Значення	$C_{\text{м}}$ - сума ввізного (визвального) мита; F - митна вартість товару; M - ставка ввізного (визвального) мита, установленя у відсотках до митної вартості товару; $C_{\text{а}}$ - сума ввізного (визвального) мита; A - кількість або фізична характеристика товару в натуральному виразі); - ставка ввізного (визвального) мита в евро за одиницю товару; K - курс евро, установлення Національним банком України на день прийняття БДЗ; $C_{\text{м}}$ - сума ввізного (визвального) мита за комбінованими ставками; $C_{\text{акциз}}$ - сума ПДВ; $C_{\text{акциз}}$ - сума ввізного мита; L - ставка податку на розану вартість; $C_{\text{а}}$ - сума акцизного податку; A - ставка акцизного податку; $C_{\text{а}}$ - сума акцизного податку; M - кількість товару у фізичних одиницях виміру; $C_{\text{акциз}}$ - сума акцизного податку, обчислена за адвалорною ставкою; $C_{\text{акциз}}$ - сума акцизного податку, обчислена із застосуванням специфічних ставок з одиниці товару (продукції); $M \cdot K \cdot K$ - мінімальне акцизне податкове зобов'язання, встановлене законодавством на 1000 штук товару; K - кількість товару (продукції); ПЗ - податкове зобов'язання.			

Складено автором на основі: [3, 6]

За своїм характером впливу акцизний податок, як і мито, включається в ціну товару, при чому також розраховується від вартості товару, а у випадку імпорту таких товарів - від митної вартості. Економічною ціллю встановлення акцизного податку виступає його статус не лише як додаткового джерела доходів бюджету, але й механізм утримання попиту від споживання антиблаг.

Статтею 215 Податкового Кодексу України до підакцизної групи товарів зараховуються вироби з вмістом етилового спирту та інших спиртових дистилатів, тютюнові вироби, тютюн та промислові замітники тютюну, нафтопродукти, скраплений газ, автомобілі легкові, кузови до них, причепа та напівпричепа, мотоцикли [5].

Зважаючи на критерії економічної теорії в вказаному переліку підакцизних товарів, до числа антиблаг слід зараховувати лише перші дві групи товарів, тоді як інші – це звичайні види товарів, що не відрізняються від решти, а тому додаткове їх обкладення акцизним податком є економічно не виправданим. В Україні «істинною» ціллю включення транспортних засобів і нафтопродуктів є забезпечення додаткового фінансування бюджету через своєрідне «використання» широкого внутрішнього попиту на відповідні товари. Парадоксальним є те, що акцизний податок на транспортні засоби і нафтопродукти в українському суспільстві викликає негативний соціальний ефект. По-перше, потенційні покупці транспортних засобів і надалі використовуючи застарілі автомобілі, збільшують статистику ДТП та в більшій мірі забруднюють середовище. По-друге, будь-яка сучасна економічна система так чи інакше використовує нафтопродукти, які для України, в основному, поставляються за рахунок імпорту. Це означає, що в їх ціну вже закладене імпортне мито, і додаткове фіскальне навантаження лише її підвищує, що напряду відбивається на вартості транспортування всіх інших товарів та служить першопричиною інфляційних процесів.

Повнота кількісного оцінювання фіскального впливу на сферу зовнішньоекономічної діяльності залежить від встановлених параметрів одного із центральних платежів, так званого податку на споживання. Як видно із таблиці 1 нарахування ПДВ в Україні є останнім етапом процесу впливу держави на ціни як імпортованих так і товарів національного виробництва. Однак, механізм його нарахування певною мірою «заперечує» фіскальну сутність самого податку, оскільки в базу його нарахування включені практично всі інші фіскальні платежі рис. 5.

**ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ:
РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ**

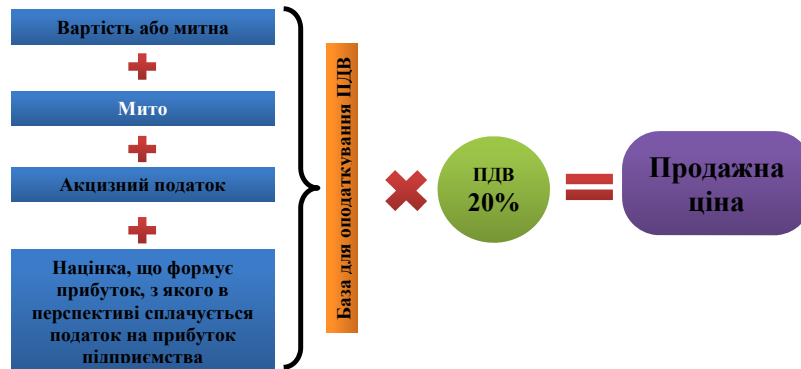

Рис. 5. Схема впливу ПДВ на продажну ціну товару.

Візуальний аналіз відповідної схеми дає можливість припустити те, що ПДВ, в якійсь мірі – це податок на податки, а отже його встановлення, з економічної точки зору є невиправданим. Іншою невідповідністю ПДВ загальним рисам фіскальних платежів є ймовірність його зворотності, що в Україні втілюється через механізм оформлення податкового кредиту, який, водночас, поширюючись лише на функціонування юридичних осіб, суперечить принципу справедливості податкової системи.

Усі перелічені вище фактори виступають вагомим науково-теоретичним аргументом на скасування ПДВ, як функціонуючого податку. До того ж, з практичної точки зору, скасування ПДВ, по-перше, зменшує продажну ціну і, тим самим, підвищує купівельну спроможність споживача; по-друге, створює резерв для нарощування цін виробників без потенційної інфляційної загрози, а зростання ціни – це збільшення прибутковості підприємства і, в перспективі, нарощування інвестиційної здатності. Така можливість виступає вагомим важелем в сфері забезпечення конкурентоспроможності національних виробників в жорсткій конкурентній боротьбі з високотехнологічним імпортом, і водночас, не створює бар'єрів для економічної інтеграції.

Іншою сферою фіскального впливу на ЗЕД в державі є встановлення податкового навантаження на прибуток іноземних підприємств, чи підприємств з іноземними інвестиціями. В Україні у відповідності до статті 160 Податкового Кодексу України від 16 грудня 2012 року ставка податку на прибуток нерезидентів починаючи з 2014 року буде градованою. Її розміри встановлюються відповідно 0, 4, 6, 12, 15 і 20 відсотків з доходів в залежності від способів і методів ведення господарської діяльності. Така ініціатива за своїм характером є «кроком на зустріч» іноземному інвестору, що безпосередньо виступає на користь інтеграції. Однак цим же нормативно-правовим актом визначена базова ставка оподаткування прибутку підприємств - національних товаровиробників в розмірі 16%, що, в принципі, не сприяє покращенню його позицій в конкурентній боротьбі. А тому, здійснюючи оподаткування прибутку корпорацій необхідно утримувати «паритет» податкового навантаження, яке б однаково забезпечувало розвиток діяльності підприємств, не зважаючи на їх походження.

Що стосується системи оподаткування в Україні, то забезпечення таких умов можна здійснити шляхом встановлення прогресивного оподаткування відносно прибутку юридичних осіб за механізмом оподаткування «рентабельності одиниці функціонуючого капіталу».

Методика практичного використання механізму оподаткування «рентабельності функціонуючого капіталу» ґрунтується на використанні базової ставки оподаткування, що відповідає «безризиковій» процентній ставці – середній ставці по депозиту. Загалом, механізм оподаткування «рентабельності функціонуючого капіталу» здійснюється за таким алгоритмом:

1. Визначення об'єкта оподаткування. Об'єктом оподаткування виступає прибуток підприємства.
2. Співставлення рівня «чистої» рентабельності підприємства з середнім розміром відсотка по депозиту.

Рівень «чистої» рентабельності підприємства визначається за допомогою відношення прибутку підприємства (за мінусом податкового зобов'язання в розмірі базової ставки, еквівалентної середньозваженій процентній ставці за депозитами) до визнаних ним валових витрат:

$$R_{\text{ч}} = \frac{\Pi - (\Pi \times pd)}{BB} \quad (1)$$

де $R_{\text{ч}}$ – коефіцієнт чистої рентабельності;
 Π – Прибуток підприємства (різниця між валовими доходами і валовими витратами);
 pd – середньозважена процентна ставка за депозитами;
 BB – сума витрат підприємства.

Процентна ставка за депозитами розраховується за кожним строком погашення, типом вкладника та валютою, як середньозважена величина процентних ставок за обсягами фактично залучених у звітному періоді депозитів у річному обчисленні за такою формулою:

$$pd = \frac{\sum P_j V_j}{\sum V_j} \quad (2)$$

де P_j – процентна ставка за j -м депозитним договором;
 V_j – сума (обсяг) депозитів за j -м депозитним договором.
 Джерелом інформації є щоденна та щомісячна статистична звітність банків України про вартість наданих кредитів та залучених депозитів, що подається до Національного банку України.
 Якщо різниця:

$$m = R_{\text{ч}} - pd \quad (3)$$

є додатною, то підприємство до базової ставки податку на прибуток (за теорією вона = pd) отримувє еквівалентну надбавку, тобто $pd + (pd \times m)$, якщо від'ємна – еквівалентну знижку в оподаткуванні $pd - (pd \times m)$, при $m = 1$ ставка податку встановлюється базовою pd .

3. Встановлення грошового розміру податку виражається через добуток прибутку підприємства на відповідну «пільгову» «базову», або ж «прогресивну» ставку.

В основу, механізму оподаткування «рентабельності функціонуючого капіталу», закладено припущення про те, що будь-яка підприємницька діяльність повинна забезпечувати прибуток більший, ніж середня ставка по депозиту, оскільки вона пов'язана з певним

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКИХ СВЯЗЕЙ И ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ: РЕГИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТ

ступенем ризику. Більше того, цей механізм, маючи в своїй основі ключові статистичні фінансові показники, в автоматичному режимі здатен коригувати фіскальну політику, забезпечуючи тим самим її стабільність і як результат - посилення інтеграційних процесів.

Висновки. Оподаткування експортно-імпорتنних операцій - це інструмент дійового захисту вітчизняного виробництва, який, однак, використовується в сучасних умовах як засіб забезпечення доходів Державного бюджету. Причому це відбувається, за рахунок внутрішнього споживача, котрий немає альтернативи імпорту. Станом на сьогоднішній день фіскальна політика в Україні здійснюється шляхом маніпулювання ставками і відзначається низькою ефективністю, оскільки її основна проблема - це сам механізм оподаткування, чим і пояснюється стабільний дисбаланс зовнішньоекономічних відносин в сфері економічної інтеграції.

Отже, здійснюючи реформування оподаткування в сфері зовнішньоекономічної діяльності, необхідно забезпечити вирівнювання конкурентних позицій вітчизняного виробництва і, водночас, утримати купівельну спроможність внутрішнього ринку.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Аналітична записка Національного Банку України «Про стан платіжного балансу» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=91916>
2. Державна Казначейська служба України «Річний звіт виконання Державного бюджету 2011» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=147449>
3. Інструкція про порядок справляння акцизного податку при ввезенні товарів на митну територію України суб'єктами господарської діяльності, затвердженої Наказом Державної митної служби України від 23.05.2011 N 409. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0705-11>
4. Митний кодекс України № 5406-VI від 02.10.2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
5. Податковий кодекс України Кодекс N 5471-VI (5471-17) від 06.11.2012 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Порядок справляння податку на додану вартість під час митного оформлення товарів, імпортованих на митну територію України, затвердженого Наказом Державної митної служби України від 27.09.2006 N 821, в редакції від 25.06.2010 року [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1128-06>
7. Указ президента України «Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу» від 11 червня 1998 р. № 615/98 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/615/98>
8. Шкурупій О.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навчальний посібник - Шкурупій О. В. , Гончаренко В. В. , Артеменко І. А. та ін. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 248 с.

РЕЗЮМЕ

В статті досліджено основні складові фіскального впливу держави на інтеграційні процеси, проведено моніторинг фіскального механізму України, визначено оцінку його впливу на процес здійснення зовнішньоекономічної діяльності та обґрунтовано необхідність проведення подальших реформ держави в цій сфері. Запропоновано комплексний механізм реформування фіскальної політики в контексті ефективності інтеграції України до ЄС.

Ключові слова: фіскальна політика, податкове законодавство, процес інтеграції, пряме оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, непряме оподаткування зовнішньоекономічної діяльності, оподаткування рентабельності функціонуючого капіталу, ефективність, механізм реформування.

РЕЗЮМЕ

В статье исследованы основные составляющие фискального влияния государства на интеграционные процессы, проведен мониторинг фискального механизма Украины, определена оценка его влияния на процесс осуществления внешнеэкономической деятельности и обоснована необходимость проведения дальнейших реформ государства в этой сфере. Разработан комплексный механизм реформирования фискальной политики в контексте эффективности интеграции Украины в ЕС.

Ключевые слова: фискальная политика, налоговое законодательство, процесс интеграции, прямое налогообложение внешнеэкономической деятельности, косвенное налогообложение внешнеэкономической деятельности, налогообложения рентабельности функционирующего капитала, эффективность, механизм реформирования.

SUMMARY

In the article the basic components of fiscal impact on state integration processes are investigated, the fiscal mechanism Ukraine is monitored, the assessment of its impact on the process of the implementation of foreign economic activity and the necessity of further reforming the state in this area are determined. A comprehensive mechanism of reforming fiscal policy in the context of the effectiveness of the Ukraine's integration into the EU is elaborated.

Keywords: fiscal policy, tax laws, the integration process, the direct taxation of foreign economic activity, indirect taxation of foreign economic activity, taxation of the operating capital, efficacy, mechanism of reform.

THE INVESTIGATION OF THE SCALE OF LITHUANIA'S AND UKRAINE'S SHADOW ECONOMY¹

Naraškevičiūtė V., Lecturer, Kaunas University of Technology, Faculty of Economics and Management, Department of Finance.

Daukšaitė A., master study student, Kaunas University of Technology, Faculty of Economics and Management

Introduction

Various factors influence the income collected by the state to the budget, one of them is officially unaccounted economy or shadow economy. The government aiming to get the planned income to the budget often is forced to increase the tariff of the taxes thus aggravating the burden of taxes for the residents working in official economy. The growth of the shadow economy indicates that the country policy performed by the government is not expedient. The economic activity performed in the shadow hinders the growth of economy and distorts the country statistics, as it becomes complicated to establish the real level of unemployment or average monthly gross salary, the aims of the state social support become distorted, as then the residents working honestly suffer, as due to the big unemployment social insurance payments the less part of the state income falls to the health care, education and other spheres. The shadow economy impedes the growth of economy, so nearly all the countries attempt to limit the scale of officially unaccounted economy. The aim of the present article is to define the shadow economy, analyze the factors influencing the shadow economy and calculate the scale of Lithuania's and Ukraine's shadow economy. The object of the article is the scale of shadow economy and its evaluation concentrating only to Lithuania's and Ukraine's states. A number of authors such as Schneider (2007), Buehn (2007), Smith (1994), Feige (1994), Brooks (2001), Enste (2002), Seevers (2007), Gassenheimer (2007), Bivainis, Skaičkaiskienė (2007), Krumplytė (2008), Startienė, Trimonis (2009) and others analyze shadow economy, evaluation of its scale and the problems arising from shadow economy. Following already

¹ This research was funded by a grant (No. TAP LU 09/2012) from the Research Council of Lithuania

© Naraškevičiūtė V., Daukšaitė A., 2013